

PAIX LITURGIQUE

Newsletter 60 objavljen dana 6 veljaca 2019

Nova redenja: osiromašen obrednik

Treci dio naše komparativne studije o obredniku u izvanrednom obliku i modernom obredniku

U Francuskoj se između 15 i 20% svećenika usporedivih s dijecezanskim svećenicima redi u tradicionalnom obredu¹. Riječ je o svećeničkim kandidatima koji su izabrali misu koju će celebrirati tijekom svoje službe i koji se zbog svog izbora rede po tradicionalnom obredu u tradicionalnim ustanovama i društvima te određenim biskupijama. Ti su svećenici ujedno izabrali ono što je teološki i duhovno dosljedno: primiti sveti red u istom liturgijskom sustavu čiji sastavni dio čini misa koju će prikazivati. Treba reći da je u usporedbi s tradicionalnim obrednikom redjenja onaj u redovnom obliku znatno osiromašen. To je očekivano u mjeri u kojoj je, kao što je naučavao sveti Toma, svećeništvo usmjereno prema misi kao svome cilju: „Primi vlast prikazivati Bogu žrtvu i služiti misu kako za žive tako i za mrtve“, kaže biskup redniku pružajući mu kalež s vinom i pliticu s hostijom. Misi osiromašenoj s obrednog i teološkog stajališta, posebno kada je riječ o izražavanju euharistijske žrtve, mogao je odgovarati samo znatno osiromašen obrednik redjenja.

Za sakrament reda bila je zadužena studijska grupa broj 20 povjerenstva za primjenu koncilске Konstitucije o svetoj liturgiji. Objavljene su nove knjige: jedna za redjenje dakona, svećenika i biskupa 1968., a druga, za postavljanje u službu (koje zamjenjuju poddakonat i niže redove) te primanje dakonata i prezbiterijata, 1972. godine².

Mijenjati da bi se mijenjalo?

Mnoge su se studije i rasprave bavile sakramentalnim *formama*, riječima kojima se podjeljuje

sakrament, povezanima sa sakramentalnim *materijama*, tj. gestama koje se izvršavaju s tim istim ciljem. Nije nam jasno zašto se postavilo pitanje promjene tih formi. Tim više što je u dokumentu koji je objavljen tek nešto ranije, u apostolskoj konstituciji *Sacramentum ordinis* od 30. studenog 1947. Pio XII., kako bi definitivno priveo kraju stare teološke rasprave, odredio kojom se gestom (polaganjem ruku) i kojim riječima u posvetnim molitvama redjenja biskupa, svećenika i dakona podjeljuje sam sakrament.

Unatoc tomu, u rimskoj je liturgiji trebalo sve promijeniti. Ipak, sacuvala se forma redjenja dakona i svećenika, odnosno te se forme gotovo uopće nisu promijenile. Nasuprot tomu, za redenje biskupa Pavao VI. apostolskom je konstitucijom *Pontificalis romani* od 18. lipnja 1968. uklonio rijeci koje je Pio XII. oznacio kao formu (“Upotpuni u svome svećeniku puninu svoje službe, i opremljena uresima cijeloga proslavljenja, posveti ga rosom nebeskoga pomazanja.”) i zamijenio ih je drugom formom preuzetom iz *Apostolske predaje* Hipolita Rimskog: „Izlij sad na ovog izabranika onu snagu koja je od tebe – Duha vodstva koga dade ljubljenom Sinu svome Isusu Kristu, a on ga darova svetim apostolima, koji sazdaše Crkvu po mnogim mjestima, tebi za svetište: na slavu i nezalaznu hvalu imena tvoga.“ Novo latinsko posvećenje biskupa približava se posvećenjima antiohijskog i aleksandrijskog patrijarhata. Je li ono eksplicitnije? Nije. Je li manje eksplicitno? Nije. No promijenilo se, što je zamjetan dobitak kada se reformira...

Simbolicko osiromašenje svećenickoga redjenja

Cjelina obrednika redjenja u znatnoj je mjeri osiromašena. Mi cemo se zadržati na promjenama i ispuštanjima u obredu svećenickog redjenja. Glavna kritika koju su reformatori upucivali tradicionalnom obredniku redjenja odnosila se na njegovu „preopterećenost“. Pierre Jounel, sulpicianac i vrlo aktivan reformator koji je predavao na Katolickom institutu u Parizu, u svom prinosu knjizi „*L'Eglise en prière*“ (Crkva u molitvi) koja je slovila za liturgijski priručnik iz šezdesetih godina³, **tvrdio je da je srednjovjekovni liturgicar Vilim Durand, čiji je pontifikal poslužio kao osnova pontifikalu rimske Crkve, uveo obilje gesta i riječi „umjetnoga simbolizma“.**

Dakle, predstojala mu je terapija mršavljenja⁴.

• Tradicija štole: u tradicionalnom rednju biskup stavlja novom svećeniku stolu oko vrata da bi pokazao kako ga poslušnost veže za biskupa i prekriži mu je na prsima govoreći: „Primi jaram Gospodnji, jer je njegov jaram sladak i njegovo breme lako.“

Zatim mu stavlja misnicu tako da stražnji dio ostaje na ramenima smotan, dok prednji slobodno pada, uz ove riječi: „Primi ruho svećenika, koji predstavlja ljubav, jer je Bog dovoljno mocan da ljubav u tvojoj duši poveća i tako dovrši svoje djelo.“ Na kraju mise biskup još jednom položi ruke na mladomisnikovu glavu (prvi put to čini kada podjeljuje sam sakrament) i spušta mu zadnji dio misnice niz leđa, te kaže: „Primi Duha Svetoga: kojima oprostiš grijehe, bit će oprošteni; a kojim zadržiš, bit će zadržani.“ Sve to označava puninu dobivene svećeničke vlasti.

o U novome obredniku cijeli je taj obred uklonjen, a umjesto toga drugi svećenici pomažu novozaređenome svećeniku odjenuti neprekriženu štolu i otvorenu misnicu bez posebnih riječi.

• U tradicionalnom redanju biskup pomaže ruke novozaređenom svećeniku katekumenskim uljem pjevajući himnu *Veni Creator* (O, dodi, Stvorce) kako bi se to pomazanje razlikovalo od biskupskoga posvećenja. U novom se obredniku ruke svećenika pomazuju svetom krizmom, tradicionalnim uljem posvećenja biskupa.

• Pružanje (*porrectio*) novozaređenom svećeniku kaleža koji sadrži vino pomiješano s vodom i plitice na kojoj se nalazi hostija u tradicionalnom se redanju čini uz sljedeće riječi, koje su osobito eksplicitne: „Primi vlast prikazivati Bogu žrtvu i služiti misu kako za žive tako i za mrtve.“

o Ova formula toliko obiluje značenjem da su je mnogi teolozi smatrali⁵ samom formulom svećeničkog redanja, sve dok apostolskom konstitucijom Pija XII. nije utvrđeno koje se riječi otada nadalje trebaju smatrati riječima redanja u pravom smislu, a to su: „Podaj, molimo, svemoguću Ocu, ovome svome služi svećeničko dostojanstvo...”“

o Novim je obrednikom maksimalno razvodnjena formula pružanja (*porrectio*). Biskup danas kaže samo: „Primi darove svetoga naroda koji se imaju prinijeti Bogu. Budi svjestan onoga što ćeš činiti, provodi u djelo ono što ćeš obavljati.“ Cenzuriran je izraz „Primi vlast prikazivati Bogu žrtvu i služiti misu kako za žive tako i za mrtve“ jer je smatran suviše srednjovjekovnim.

Sekularizacija svetih redova „s obzirom na današnji mentalitet“

(Pavao VI.)

Jedan od najrevolucionarnijih dokumenata liturgijske reforme zasigurno je bio motuproprij *Ministeria quædam* Pavla VI. od 15. kolovoza 1972. Sveti redovi koji su obuhvacali niže redove ostijarijata, lektorata, egzorcistata i akolitata te više redove poddakonata, dakonata i prezbiterata stari su koliko i latinska liturgija u Rimu, budući da se u jednom pismu pape Kornelija iz 251. godine spominju svećenici, dakoni, poddakoni, akoliti, egzorcisti, citaci i vratari, a isti se popis nalazi i u molitvi Velikoga petka iz 5. stoljeca.

Pavao VI. jednim je potezom pera ukinuo pet od šest tradicionalnih redova koji su vodili prema svećeničkom redanju (četiri niža reda vratara, citaca, egzorcista i akolita te prvi viši red – poddakonat), kao i tonzuru koja im je prethodila i kojom se pravno postajalo klerikom. Ostao je samo viši red dakonata, kojim se danas postaje klerikom, te dvije službe citaca i akolita, no u spomenutim službama nije riječ o redovima klerika, već o jednostavnim postavljanjima u službu laika koji se pripremaju na svećeništvo (ili se za nj ne pripremaju): „Ipak, dolikuje da se, s obzirom na samu današnju stvarnost i mentalitet, službe o kojima je bilo riječi više ne nazivaju nižim redovima i da se njihovo podjeljivanje više ne zove ‘redanjem’, nego ‘postavljanjem’. Također dolikuje da se klericima smatraju samo oni koji su primili dakonat. Time će se bolje istaknuti razlika između klerika i laika, između onoga što prilici klericima i za njih je rezervirano, te onoga što se može tražiti od laika“ (*Ministeria quædam*, br. 17). Danak placen „današnjem mentalitetu“ ovdje je bio osobito visok: nestanak poddakonata!

U novom Zakoniku kanonskog prava zabilježeno je to sužavanje

klerickog staleža⁶: u taj se stalež

više ne ulazi tonzurom, pocevši od koje se uspinjalo svim redovima koji su vodili do svećeništva, nego se klerik postaje primanjem dakonata. Drugim riječima, hierarhijska ljestvica kojom su se kandidati za svećeništvo postupno uspinjali prema prezbiteratu snažno je pridonosila – i još uvijek pridonosi onima koji se njome uspinju – izrazu svetosti svećeništva.

Primijetimo, na kraju, da to dovodi do karakteristične inverzije u slučaju poslužitelja kod oltara (ministranata). U tradicionalnoj misi oni mogu biti laici, ali su za vrijeme slavlja izjednačeni s tonzuriranim klericima. Suprotno tomu, znajući da se status klerika danas dobiva samo dakonatom, u novoj misi poslužitelji kod oltara ostaju vidljivo laici, što pridonosi laicizaciji samoga slavlja. Različite liturgijske službe unutar mise (citanja, nakane molitve vjernika, ravnanje pjevanjem, napomene i komentari, dijeljenje eucristije) danas obavljaju vjernici, kao laici koji ostaju laici. To potvrđuje činjenica da su među njima podjednako zastupljeni muškarci i žene koje – barem je danas tako – ne mogu postati dio klera.

Kada je riječ o ulozi muškaraca i žena glede posluživanja kod oltara, a ta je služba i na vidljiv način bliža svećeničkoj službi, upute *Liturgicæ instaurationes* od 5. rujna 1970., br. 72 i *Inæstimabile donum* od 3. travnja 1980., br. 18, podsjetile su na zabranu posluživanja ženama kod oltara. Unatoc svemu tome, praksa djevojčica koje ministriraju sve se više širila. Zbog toga je Kongregacija za bogoštovlje u odgovoru koji je pisanim putem 15. ožujka 1994. uputila predsjednicima biskupskih konferencija precizirala da nacelo ostaje jednako, podsjećajući da je posluživanje dječaka kod oltara „davalo velik poticaj svećeničkim zvanjima“, ali da svaki biskup ima pravo, smatra li to dobrim, dopustiti da i djevojčice poslužuju svećeniku kod oltara. Prema mehanizmu koji je uobicajen od Koncila naovamo, od „zlouporabe“ se došlo do službenoga dopuštenja.

Manjkavosti novoga obrednika redjenja takve su da su neki dijecezanski bogoslovi razmišljali o tome da potajno prime redove koji su reformom ukinuti – tj. niže redove i poddakonat – prije svoga svećeničkog redjenja u novom obliku. Pravno gledajući, otkako postoji *Summorum Pontificum* ništa, zapravo, ne bi branilo čak i kandidatu za svećenika da zatraži redjenje u tradicionalnom obliku. Jedino bi mu, *de facto*, poglavari vjerojatno odgodili ili čak odbili redjenje.

U svakom slučaju ponekad se dogodi, i to ne samo u Francuskoj, da mladi svećenici zaređeni po novom redu mise žele slaviti mladu misu u izvanrednom obliku. Interes za tradicionalnu misu trajno je prisutan u biskupijskim bogoslovijama. Nisu li bogoslovi pariške biskupije ove godine, 2018., zatražili da im se organizira ciklus predavanja o tridentskom obredu? Polagan, ali siguran rast tradicionalne mise u svijetu logično mora popratiti i rast broja tradicionalnih ređenja. Logično i teološki jer, kako je naučavao sveti Toma, „svrha je sakramenta reda euharistija, sakrament nad sakramentima“

(*Dopuna Sume teologije*, pitanje 37, članak 28).

1. Godine 2017: 22

svećenička ređenja za tradicionalnu misu, a 84 za novu misu.

2. *De ordinatione diaconi, presbyteri et*

episcopi (prvo tipsko izdanje iz 1968; drugo tipsko izdanje iz 1990) ; *De institutione*

lectorum et acolythorum, podjeljivanje službi (tipsko izdanje iz 1972).

3. *L'Église en prière. Introduction à la*

liturgie (Crkva u molitvi. Uvod u liturgiju), Desclée, 1961, *op. cit.* str. 512-513.

4. *Les ordinations – Les institutions aux*

ministères (Redenje – podjeljivanje službi), Desclée/Mame, 1977.

5. Vidjeti *Dopunu Sume teologije* sv. Tome, q. 37, a. 5.

6. Kanon 266 § 1.

7. „Prema

tradicionalnim Crkvenim pravilima, ženama (djevojkama, udanim ženama i redovnicama) nije dopušteno pomagati svećeniku pri oltaru u crkvama, kućama, zajednicama, kolegijima i ženskim ustanovama. No ženama je dopušteno ono što stoji u sljedećim pravilima: obavljati čitanja itd.“

8. Dopuna (*Supplementum*) Sume teologije, napisana

nakon smrti sv. Tome, kompilacija je koju je nakon njegove smrti sastavio njegov tajnik, brat Reginald, na temelju ranijih radova svoga učitelja.

